

การสื่อความหมายของภาพมงคลจีน

中国吉祥图案寓意研究

The Interpretation of the Chinese Auspicious Patterns

กนกพร ศรีญาณลักษณ์¹

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อความหมาย วิธีการสื่อความหมาย และสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายของภาพมงคลจีน ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยคือ หนังสือภาพมงคลจีนโบราณ เล่ม 1 และ เล่ม 2 จำนวน 187 ภาพ วิเคราะห์การสื่อความหมายของภาพมงคลจีนโดยใช้ทฤษฎีสัญญวิทยา

ผลการวิจัยพบว่า

1. จากองค์ประกอบของภาพมงคลจีน สามารถแบ่งภาพมงคลจีนได้เป็น 2 ประเภท คือ ภาพมงคลองค์ประกอบเดียวและภาพมงคลองค์ประกอบรวม การสื่อความหมายของภาพมงคลองค์ประกอบเดียวมีการสื่อความหมายแบบหนึ่งสัญลักษณ์สื่อหนึ่งความหมายและหนึ่งสัญลักษณ์สื่อหลายความหมาย ภาพมงคลองค์ประกอบรวมมีการสื่อความหมายแบบหลายสัญลักษณ์สื่อหนึ่งความหมายและหลายสัญลักษณ์สื่อหลายความหมาย ซึ่งภาพมงคลเหล่านี้สื่อความหมายที่เป็นมงคล 9 ด้านคือ อายุยืน โชคลาภ สมปรารถนา ลูกหลานสืบสกุล ปัดเป่าสิ่งไม่ดี ความสุข ประสบความสำเร็จ ความรัก และความร่ำรวย

2. วิธีการสื่อความหมายของภาพมงคลจีนมี 4 วิธี คือ การสื่อความหมายโดยตรง การสื่อความหมายโดยอ้อม การสื่อความหมายโดยใช้เสียงเหมือนหรือใกล้เคียงและการสื่อความหมายโดยใช้บทกวีหรือเรื่องเล่า

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กนกพร ศรีญาณลักษณ์ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

李金兰, 博士, 泰国东方大学人文和社会科学学院东亚语言系助理教授

Assistant Professor Kanokporn Sriyanalug, Ph.D., Department of Oriental Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University

3. สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายของภาพมงคลจีนสามารถแบ่งได้ 5 ประเภทคือ บุคคลมงคล พืชมงคล สัตว์มงคล สิ่งของมงคลและลวดลายมงคล

จากการศึกษาภาพมงคลจีนทำให้ทราบถึงวัฒนธรรมทางความคิดของคนจีนและยังสะท้อนให้เห็นถึงการใฝ่หาชีวิตที่ดีของคนจีน ช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนได้มากยิ่งขึ้น
คำสำคัญ : การสื่อความหมาย; ภาพมงคลจีน; สัญลักษณ์

摘要: 本文研究重点在于采用结构符号理论, 解读《中国传统吉祥寓意图案》一书中的 187 个图案, 即对吉祥图案赋予意义、表达方式以及表现素材进行研究分析。

经过研究分析发现:

1. 从中国传统吉祥图案的结构来看, 可把图案归纳为单一图案和多元图案。图案所表达的意义又可分为仅表达一种意义的图案和可表达多种意义的图案。吉祥图案所赋予的意义可归纳为九大类: 长寿、吉利、如意、多子、辟邪、幸福、成功、爱情、富贵等。

2. 吉祥图案的表达方式有四种: 一是直接表达方式, 二是间接表达方式, 三是谐音表达方式, 四是诗情画意表达方式。

3. 吉祥图案所表现的素材可分为五大类: 吉祥人物、吉祥植物、吉祥动物、吉祥器物以及吉祥符号。

吉祥图案能表现出中国人的吉祥文化观念, 反映中国人对美好生活的向往和追求, 使我们对中国文化有更多的了解。

关键词: 寓意; 中国吉祥图案; 符号

Abstract

The purpose of this research was to study the interpretation, the interpretation method, and the interpretation symbol of the Chinese Auspicious patterns. The research instrument used in collecting the data was the traditional Chinese Auspicious patterns (Book I and II), amounting to 187 patterns. The data were analyzed using semiology theory.

The findings were as follows :

1. For the interpretation of auspicious patterns, from the point of view of the Chinese Auspicious patterns component, the patterns have one component pattern, and various component patterns. The interpretation of the one component pattern and various component patterns are one component interpreted as one meaning and several meanings, and various components interpreted as one meaning and several meaning. The meaning analysis revealed the nine most important kinds of blessings are for long life, good fortune, everything as one wishes, a lot of children, exorcise evil spirits, happiness, success, loving and rich.

2. The method of interpretation to create the Chinese Auspicious patterns was based on four methods: the direct interpretation, the indirect interpretation, the similar sound interpretation, and poetry or story interpretation.

3. The research classified the kind of interpretation symbol into five main categories : Auspicious people, Auspicious plants, Auspicious animals, Auspicious things, and Auspicious signs.

The Chinese Auspicious patterns depict the Chinese people's culture thinking, that they are looking forward to having a good life. Based on the Chinese Auspicious patterns, we can understand more about China culture.

Keywords : Interpretation; Chinese Auspicious Patterns; Symbol

บทนำ

วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมงคลมีอยู่เกือบทุกสังคม ทุกชนชาติ ซึ่งในแต่ละสังคม แต่ละชนชาติต่างมีสิ่ง que แสดงความเป็นมงคลแตกต่างกันไป ในสังคมจีนมีวัฒนธรรมที่สื่อถึงความเป็นมงคล 5 ประเภท คือ¹

1. วาจามงคล หมายถึง การใช้ภาษาในการสื่อสารสิ่งที่เป็นมงคล เช่น การพูดอวยพร การขับร้องเพลงพื้นบ้าน การเล่าเรื่อง เป็นต้น ซึ่งคำพูด บทเพลงและเรื่องเล่าล้วนมีเนื้อหาที่เป็นมงคล

2. ตัวอักษรมงคล หมายถึง การใช้ตัวอักษรจีนที่มีความหมายดีมาเรียบเรียงเพื่อสื่อความหมายที่เป็นมงคล เช่น “ด้ายเหลือง” เป็นกลอนคู่หรือกลอนสองบาทที่เขียนตามแนวยาวบนกระดาษสีแดงสองแผ่น โดยกลอนคู่นี้จะต้องมีจำนวนคำเท่ากัน มีการเล่นคำ มีเสียงสูงต่ำ มีการสัมผัสคล้องจองและมีความหมายที่เป็นมงคล

3. จารีตมงคล หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามจารีตประเพณีของสังคมที่สืบทอดกันมาช้านาน การประพฤติตนตามแนวทางที่สังคมเห็นดีเห็นงามและสังคมยอมรับ ถือเป็นมงคลชีวิต เช่น ประเพณี “ฉีฉีเยว” เป็นการให้หญิงสาวเรียนรู้งานเย็บปักถักร้อยและฝึกทำให้เป็นเพื่อที่ว่าแต่งงานไปแล้วจะไม่ถูกแม่สามีดูถูก

4. ตัวเลขมงคล หมายถึง ตัวเลขที่สื่อถึงความเป็นมงคล ถึงแม้ว่าตัวเลขจัดเป็นตัวอักษรประเภทหนึ่ง แต่อักษรตัวเลขตามความรู้สึกของชาวจีนแล้ว จะไม่เหมือนกับตัวอักษรทั่วไป เนื่องจากอักษรตัวเลขไม่ได้ใช้ในเรื่องของกรคิดคำนวณเพียงอย่างเดียว แต่ยังสื่อความหมายอื่นที่ไม่ใช่ความหมายตามตัวเลขอีกด้วย เช่น เลขแปด ตามความเชื่อของชาวจีนแล้ว เลขแปดหมายถึงความร่ำรวย เนื่องจากเลขแปดในภาษาจีนออกเสียงว่า “ปา” (八) คล้ายกับเสียงของตัวอักษรจีน “ฟา” (发) ที่แปลว่าร่ำรวย

5. ภาพมงคล หมายถึง การนำคำพูด บทกลอน เรื่องเล่าที่ตีความว่าเป็นรูปภาพ เป็นการสื่อความหมายมงคลทั้งดงาม แต่การสื่อความหมายมงคลในลักษณะนี้ โดยมากไม่ใช่การสื่อความหมายที่สามารถเข้าใจได้โดยตรงจากรูปภาพ การใช้สัญลักษณ์ใดสื่อความหมายใดนั้นมีที่มา

¹ 张道一 2000 《中国吉祥文化》，汉声杂志，第 5-56 页。

เช่น บันทึกลงของเหล่าจื๊อกล่าวไว้ว่า “金玉满堂，莫之能守” หมายถึง มีทองหยกเต็มบ้าน ชาวจีนนำคำกล่าวตามบันทึกเหล่าจื๊อสื่อด้วยรูปภาพโดยวาดเป็นรูปปลา เนื่องจากคำว่า “ปลา” ภาษาจีนออกเสียงว่า “หยูว์” (鱼) มีเสียงคล้ายกับคำว่า “ยูว์” (玉) ที่แปลว่าหยก หยกเป็นของมีค่า การมีหยกมาก แสดงว่าร่ำรวย คนจีนจึงใช้ปลาสื่อถึงความร่ำรวย ดังนั้นถ้าต้องการอวยพรให้ร่ำรวยโดยใช้ภาพวาดเป็นสื่อ ชาวจีนจะนิยมวาดภาพปลา

มงคล 5 ประเภทที่ได้กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมมงคลที่หลากหลาย แทรกซึมอยู่ในการดำรงชีวิตของชาวจีน ในมงคล 5 ประเภทนี้สิ่งที่ทำความเข้าใจได้ยาก และแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของชาติอื่น ทั้งยังเป็นสิ่งที่ยอมรับกันในสังคมจีนมาช้านาน คือ ภาพมงคล ซึ่งการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ แทนคำสิริมงคลในภาพมงคลจีนนั้น เริ่มตั้งแต่ในสมัยบุพกาลเรื่อยมาจนถึงสมัยราชวงศ์ซาง ราชวงศ์โจว และมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในสมัยราชวงศ์ซ่ง ราชวงศ์หยวน เมื่อถึงสมัยราชวงศ์หมิง ราชวงศ์ชิง ภาพมงคลจีนได้รับการแพร่หลายอย่างถึงขีดสุด และยังเป็นที่ยินยอมมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน¹ สัญลักษณ์ที่เป็นมงคลตามความเชื่อของชาวจีนโบราณ คือ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษจีนที่ได้คิดขึ้น และคนรุ่นหลังได้สืบทอดแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อที่เป็นมงคลนี้มาโดยตลอด แทบทุกครัวเรือนจะมีภาพมงคลประดับไว้เพื่อเป็นมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ซึ่งชาวจีนเชื่อว่าภาพมงคลนี้จะนำความสุข ความสมปรารถนามาสู่ชีวิต ด้วยเหตุนี้ชาวจีนจึงนิยมสร้างหรือสรรหาสิ่งที่เป็นมงคลแก่ตัวเอง อาจกล่าวได้ว่า “มงคล” เกี่ยวพันกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนมาตั้งแต่แรกเกิดจนสิ้นอายุขัยเลยทีเดียว

สัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพมงคลจีน เช่น ม้า มีทั้งภาพม้าตัวเดียวและภาพฝูงม้า ลักษณะของม้าจะต้องวิ่งทะยานอย่างรวดเร็ว ใช้สื่อถึงการประสบความสำเร็จ เนื่องจากคำว่า ม้าในภาษาจีนออกเสียงว่า “หม่า” (马) ซึ่งพ้องเสียงพ้องรูปกับคำว่า “หม่าสั่ง” (马上) ที่แปลว่าทันทีทันใด รวดเร็วฉับพลัน การใช้ภาพม้าจึงเป็นการนำเอาคำพ้องเสียงพ้องรูป “หม่า” (马) มาแทนความหมายของคำอวยพรที่เป็นมงคลว่า “หม่าเต้าเฉิงกง” (马到成功) หม่าเต้า หมายถึงม้ามาถึง เฉิงกง หมายถึงความสำเร็จ รวมกันหมายถึงเมื่อม้ามาถึง

¹ 黄青 2006 《中国传统吉祥文化的载体—吉祥图案》，云南师范大学，第4，67-71页。

ความสำเร็จก็มาเยือน เป็นการอวยพรให้ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วทันใจ¹

จากตัวอย่างข้างต้นที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพมงคลจีนกับความหมายของสัญลักษณ์ที่สื่อ นั้น แทบจะไม่มี ความคล้ายคลึงกับสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพเลย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ต้องการศึกษเกี่ยวกับภาพมงคลจีน ในแง่มุมที่ต้องการสะท้อนให้เห็นว่า สัญลักษณ์ต่างๆ ในภาพมงคลของจีนสื่อความหมายอะไรบ้าง ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์กับความหมายเป็นลักษณะไหน รวมถึงมีสัญลักษณ์ใดบ้างที่ใช้ในการสื่อความหมาย ซึ่งการศึกษาจากภาพมงคลจีนสามารถช่วยให้เข้าใจถึงสัญลักษณ์ความเป็นมงคลของจีนได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายที่สื่อสะท้อนจากสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพมงคลจีน
2. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของภาพมงคลจีน
3. เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายของภาพมงคลจีน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการสื่อความหมายของภาพมงคลจีนจากหนังสือความหมายแฝงของภาพมงคลจีนโบราณ เล่ม 1 และเล่ม 2 จำนวน 187 ภาพ²

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสื่อความหมาย หมายถึง การถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดโดยผ่านกระบวนการตีความ เพื่อแสดงความหมายต่าง ๆ
2. ภาพมงคลจีน หมายถึง ภาพวาดของจีนที่สื่อความเป็นมงคล

¹ ปิยะแสง จันทร์วงศ์ไพศาล. 2552. 108 สัญลักษณ์จีน. กรุงเทพฯ: ซีอีดูเคชั่น.

² 徐维、徐林晔 2004 《中国传统吉祥寓意图案（一）》，天津：天津杨柳青画社。

徐维、徐林晔 2004 《中国传统吉祥寓意图案（二）》，天津：天津杨柳青画社。

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สืบค้นและรวบรวมความหมายของภาพมงคลจีนจากหนังสือความหมายแฝงของภาพมงคลจีนโบราณ เล่ม 1 และเล่ม 2
2. ศึกษาแนวการวิเคราะห์การสื่อความหมายของภาพมงคลจีน จากหนังสือเอกสาร บทความ เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. นำข้อมูลที่รวบรวมแล้วมาทำการวิเคราะห์
4. สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมอย่างเป็นระบบ
5. เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์
6. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยนี้จะช่วยให้ทราบถึงความหมายของภาพมงคลจีน รวมทั้งได้เข้าใจถึงคติความเชื่อ และวัฒนธรรมทางความคิดของคนจีน นอกจากนี้ยังช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์มงคลต่างๆ ของจีนมากยิ่งขึ้น และเป็นการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อความหมายของภาพมงคลจีนอีกด้วย

ผลการวิจัย

1. การสื่อความหมายของภาพมงคลจีน

1.1 ภาพมงคลองค์ประกอบเดียว เป็นภาพที่มีเพียงหนึ่งสัญลักษณ์เป็นส่วนประกอบในการสื่อความหมาย เช่น

ภาพ 1 : ต้นท้อ¹

ภาพมงคลจีนองค์ประกอบเดียว มีจำนวนทั้งหมด 48 ภาพ ซึ่งภาพมงคลองค์ประกอบเดียวที่มีการสื่อความหมาย 2 แบบ คือ

1.1.1 ภาพมงคลองค์ประกอบเดียวที่สื่อความหมายเพียงความหมายเดียว เช่น

ภาพ 2 : หงส์²

ในเทพนิยายของจีน หงส์เป็นสัตว์ปีกที่ใหญ่ที่สุด ชาวจีนใช้หงส์เป็นสัญลักษณ์แห่งโชคลาภ

1.1.2 ภาพมงคลองค์ประกอบเดียวที่สื่อความหมายหลายความหมาย เช่น

¹ 徐维、徐林晞 2004 《中国传统吉祥寓意图案（一）》，天津：天津杨柳青画社，第 20 页。

² 徐维、徐林晞 2004 《中国传统吉祥寓意图案（二）》，天津：天津杨柳青画社，第 52 页。

ภาพ 3 : อาฟู¹

อาฟูเป็นตุ๊กตาปั้นดินเหนียว มีลักษณะอ้วนเอิบ งดงาม เรียบร้อย และมีรอยยิ้มที่
ใบน้หน้า อาฟูจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งโชคลาภและความสุข

1.2 ภาพมงคลองค์ประกอบรวม เป็นภาพที่มีสัญลักษณ์มากกว่าหนึ่งสัญลักษณ์เป็น
ส่วนประกอบในการสื่อความหมาย เช่น

ภาพ 4 : นกกับดอกไม้²

ภาพมงคลจีนองค์ประกอบรวม มีจำนวนทั้งหมด 139 ภาพ ซึ่งภาพมงคลองค์ประกอบรวม
มีการสื่อความหมาย 2 แบบ คือ

¹ 徐维、徐林晞 2004 《中国传统吉祥寓意图案（一）》，天津：天津杨柳青画社，第 80 页。

² 徐维、徐林晞 2004 《中国传统吉祥寓意图案（二）》，天津：天津杨柳青画社，第 45 页。

1.2.1 ภาพมงคลองค์ประกอบรวมที่สื่อความหมายเพียงความหมายเดียว เช่น

ภาพ 5 : กระจกกับหยกคู่¹

กระจกและหยกคู่สื่อถึงความรักเดียวใจเดียว

1.2.2 ภาพมงคลองค์ประกอบรวมที่สื่อความหมายหลายความหมาย เช่น

ภาพ 6 : ลูกท้อกับค้างคาว²

ลูกท้อสื่อถึงอายุยืน ส่วนค้างคาวสื่อถึงความสุข

ความหมายของภาพมงคลองค์ประกอบเดียวและภาพมงคลองค์ประกอบรวมที่สื่อผ่านสัญลักษณ์ต่างๆ ทั้งหมด 187 ภาพนั้น สามารถสรุปการสื่อความหมายที่เป็นมงคลได้ 9 ด้าน คืออายุยืน โชคลาภ สมปรารถนา ลูกหลานสืบสกุล ปิดเป่าสิ่งไม่ดี ความสุข ประสบความสำเร็จ ความรัก ความร่ำรวย

¹ 徐维、徐林晞 2004 《中国传统吉祥寓意图案（一）》，天津：天津杨柳青画社，第 44 页。

² 同上，第 36 页。

2. วิธีการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ของภาพมงคลจีน

2.1 การสื่อความหมายโดยตรง เป็นการสื่อความหมายตามสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพ บางภาพใช้ตัวอักษรหลายตัวเขียนรวมเป็น 1 ตัวอักษร เช่น

ภาพ 7 : ตัวอักษรหวง (黃) จิน (金) ว่าน (萬) เหลียง (兩) ¹

ภาพนี้มีความหมายตามตัวอักษร คือ หวงจิน หมายถึงทอง ว่านเหลียง หมายถึง จำนวนมาก หวงจिनว่านเหลียงรวมกัน หมายถึงมีทรัพย์สินเงินทองจำนวนมาก

2.2 การสื่อความหมายโดยอ้อม เป็นการใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายโดยสิ่งที่ปรากฏในภาพไม่ใช่ความหมายที่ต้องการสื่อ เช่น

ภาพ 8 : แมงมุมชักใยลงมา²

แมงมุมในภาษาจีนเรียกว่า จีอู (蜘蛛) และมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งคือ สีจี้ (喜子) ใน

¹ 徐维、徐林晞 2004 《中国传统吉祥寓意图案（二）》，天津：天津杨柳青画社，第 51 页。

² 同上，第 61 页。

สมัยราชวงศ์ถังถือเป็นสัตว์แห่งโชคลาภ ถ้าเห็นแมงมุมชักใยลงมา คนในสมัยนั้นจะคิดว่ามีโชคลาภลงมาจากฟ้า

2.3 การสื่อความหมายโดยใช้เสียงเหมือนหรือใกล้เคียง เป็นการใช้เสียงของสัญลักษณ์ที่เหมือนหรือใกล้เคียงกับคำที่มีความหมายดี เช่น

ภาพ 9 : ปลาหลีกับดอกบัว¹

คำว่า “ปลา” ในภาษาจีนออกเสียงว่า “หยูว์” (鱼) ซึ่งนอกจากเสียงใกล้เคียงกับคำว่า “ยูว์” (玉) ที่แปลว่าหยก ใช้สื่อถึงความร่ำรวยแล้ว เสียงยังเหมือนกับคำว่า “หยูว์” (余) ที่แปลว่ายังมีอยู่ ยังเหลืออยู่ ส่วนคำว่า “บัว” ในภาษาจีนออกเสียงว่า “เหลียน” (莲) เสียงเหมือนกับคำว่า “เหลียน” (连) ที่แปลว่าติดต่อกัน ต่อเนื่องกัน ภาพปลาหลีกับดอกบัวจึงใช้สื่อว่ามีกินมีใช้อย่างเหลือเฟือ อุดมสมบูรณ์ตลอดไป

2.4 การใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายจากบทกวีหรือเรื่องเล่า ซึ่งเมื่อได้อ่านบทกวี หรือได้ฟังเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับภาพมงคลจีนนั้นๆ แล้ว สามารถทราบความหมายของสัญลักษณ์นั้นๆ ได้ เช่น

ภาพ 10 : แตง²

¹ 徐维、徐林晞 2004 《中国传统吉祥寓意图案（一）》，天津：天津杨柳青画社，第 71 页。

² 同上，第 93 页。

ภาพนี้มาจากบทกลอน 《诗·大雅·绵》：“绵绵瓜瓞，民之初生，自土沮漆” กลอน
บทนี้ใช้สื่อถึงการมีลูกหลานเยอะเหมือนแตง กล่าวคือลักษณะของแตงเป็นเถาต่อเนื่องไปไม่มีวันหยุด
ส่วนการใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายจากเรื่องเล่า เช่น

ภาพ 11 : เทพธิดาหมากุ¹

ภาพนี้มาจากตำนานที่เล่ากันว่า บิดาของหมากุซึ่งเป็นขุนนางในราชสำนักคุมงานสร้าง
กำแพงเมืองของฮ่องเต้ สั่งให้คนงานทำงานหามรุ่งหามค่ำ กว่าจะได้พักก็ถึงรุ่งเช้าทุกครั้ง
หมากุสงสารคนงานเหล่านั้น จึงคิดอุบายเลียนเสียงไก่ขันเพื่อให้คนงานได้พักผ่อนเร็วขึ้น
นานเข้า บิดาของหมากุทราบเรื่องจึงโกรธมาก และจะลงทัณฑ์หมากุ หมากุได้รับการ
ช่วยเหลือให้หนีพ้นไปได้ และหนีเข้าไปในหุบเขา บิดาของหมากุจึงสั่งเผากูเขาภูกันนั้น เมื่อ
เรื่องราวทั้งหมดล่วงรู้ถึงเจ้าแม่ซีหวังหมู่ผู้เป็นใหญ่ในสรวงสวรรค์ จึงเสกฝนให้ตกลงมาดับไฟ
และเมตตารับหมากุเป็นศิษย์ หมากุได้บำเพ็ญเพียรและสำเร็จมรรคผลกลายเป็นเซียน
เทพธิดาหมากุจึงเป็นนางฟ้าที่มีชื่อเสียงมากที่สุดองค์หนึ่งของจีน ภาพเทพธิดาหมากุจึงนิยม
ใช้สื่อถึงการมีอายุมั่นขวัญเย็น มีชีวิตที่ยืนยาว

1 徐维、徐林晞 2004 《中国传统吉祥寓意图案（二）》，天津：天津杨柳青画社，第 50 页。

3. สัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพมงคลจีน

3.1 บุคคลมงคล ได้แก่ เทพธิดาหมาถู (เทพเจ้าแห่งความยั่งยืน) เทพฮก (เทพแห่งความสุข) เทพลก (เทพแห่งความมั่งคั่ง) เทพชิว (เทพแห่งอายุยืน) เทพจงชุย (เทพนักรบผู้กำจัดความชั่วร้าย) หลิวไห่ (เซียนผู้ประทานเงินทอง) เทพเจ้าประตู เด็กผู้ชาย

3.2 พืชมงคล มีพืชผัก ผลไม้ ต้นไม้และดอกไม้ ได้แก่ เห็ดหลินจือ ัญพืช ทับทิม ลูกท้อ ลูกพลับ แอปเปิ้ล องุ่น ฝั้ว ส้มโอมีโอ น้ำเต้า แดง ลิ้นจี่ ส้ม ไม้ไผ่ ต้นสน ต้นเชียวหมื่นปี ต้นหลิว ดอกเหมย ดอกไป๋เหอ ดอกบัว ดอกเบญจมาศ ดอกท้อ ดอกโบตัน ดอกสุ่ยเซียน ดอกอวี๋หลัน ดอกหงอนไก่ ดอกทับทิม ดอกกล้วยไม้

3.3 สัตว์มงคล ได้แก่ นกสีเขียวย นกไป๋โถว นกนางแอ่น นกกระเรียน นกแก้ว นกกระยาง นกยวนยัง นกยูง เหยี่ยว ปลาหลี ปลาเหนียน ปลาทอง ช้าง ม้า เสือ แมว แมงมุม มังกร หงส์ กวาง ไก่ กิเลน ปู เป็ด สิงโต จิ้งหรีด ลิง แพะ หนู เสือ วัว กระต่าย ม้า สุนัข หมู ค้างคาว ช้าง แมว หอย สิงโต ผีเสื้อ ห่าน แมงมุม ห่าน งู ตะขาบ แมงป่อง กบ จิ้งเหลน คางคก เต่า

3.4 สิ่งของมงคล ได้แก่ แจกัน หู้อี้ หางนกยูง เหยี่ยวโบราณ เงินหยวนเป่า ประทัด เครื่องดนตรี กลอง ลูกบอลแพรปัก หนังสือ เรือ ไช่มุก พัดใบกล้วย ขลุ่ย กระป๋อง กระจกดอกไม้ กระจก หยก หมากล่อม รูปภาพ พู่กัน กลอง แผ่นป้ายคู่หยิน หยาง ธงชัย เงื่อนไม้รู้จบ ธรรมจักร รัม

3.5 ลวดลายมงคล ได้แก่ ลายเมฆ ลายคลื่นน้ำ ลายหลังเต่า ตัวอักษร

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาการสื่อความหมายของภาพมงคลจีน พบว่าภาพมงคลจีนมีภาพองค์ประกอบเดียวและภาพองค์ประกอบรวม ภาพองค์ประกอบเดียวมีการสื่อความหมายแบบหนึ่งสัญลักษณ์สื่อหนึ่งความหมาย ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของการใช้สัญลักษณ์สื่อความหมาย เพราะสัญลักษณ์คือสิ่งที่กำหนดนิยามกันขึ้น เพื่อให้ใช้ความหมายแทนอีกสิ่งหนึ่ง¹ และภาพองค์ประกอบเดียวยังมีการสื่อความหมายแบบหนึ่งสัญลักษณ์สื่อมากกว่าหนึ่ง

¹ ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น. หน้า 1163.

ความหมายด้วย เช่น ภาพตุ๊กตาปั้นดินเหนียวอาฬุ สื่อถึงโชคลาภและความสุข การที่ภาพองค์ประกอบเดียวสื่อความหมายได้มากกว่าหนึ่งความหมายนั้น อาจเป็นเพราะสัญลักษณ์นั้นมีลักษณะเฉพาะที่สามารถสื่อความหมายได้มากกว่าหนึ่งความหมาย

ส่วนภาพองค์ประกอบรวมมีลักษณะการสื่อความหมายแบบหลายสัญลักษณ์สื่อหนึ่งความหมาย โดยมากเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อความหมายเดียวกันมารวมกัน เช่น ค้างคาวและส้มโอมีชื่อต่างเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อถึงความสุข ฉะนั้นเมื่อต้องการสื่อความหมายเกี่ยวกับความสุข สามารถนำสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายเดียวกันมารวมกัน หรืออาจเป็นสัญลักษณ์ที่ต้องใช้สองสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายเดียว เช่น กระจกและหยกต้องคู่กันจึงจะสื่อความหมายรักเดียวใจเดียว และภาพองค์ประกอบรวมยังมีลักษณะการสื่อความหมายแบบหลายสัญลักษณ์สื่อหลายความหมาย เป็นการสื่อความหมายที่ต้องการสื่อความเป็นมงคลหลายความหมาย เช่น ภาพลูกท้อกับค้างคาว ลูกท้อเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อถึงอายุยืน ค้างคาวใช้สื่อถึงความสุข ฉะนั้นเมื่อต้องการสื่อความหมายทั้งอายุยืนและความสุขผ่านสัญลักษณ์นั้น สามารถใช้ภาพลูกท้อกับค้างคาวในการสื่อได้

การสื่อความหมายของภาพมงคลจีนเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาพ ซึ่งองค์ประกอบของภาพคือสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพ ฉะนั้นภาพมงคลจีนสื่อความหมายอะไรนั้นขึ้นอยู่กับ การกำหนดขึ้นตามความคิด ความเชื่อของชาวจีน

ในส่วนความหมายของภาพมงคลจีนนั้น ความหมายมงคล 9 ด้าน ได้แก่ อายุยืน โชคลาภ สมปรารถนา ลูกหลานสืบสกุล ปิดเป่าสิ่งไม่ดี ความสุข ประสบความสำเร็จ ความรัก และความร่ำรวย ได้สะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาในการมีชีวิตที่ดีของชาวจีน โดยการสื่อผ่านภาพสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งภาพแต่ละภาพจะต้องมีความหมาย และความหมายจะต้องเป็นความหมายที่เป็นสิริมงคล

ความหมายที่เป็นมงคลในเรื่องอายุยืนนั้น หมายรวมถึงการมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ด้วย การมีอายุยืนยาวถือเป็นสิ่งที่เป็นมงคลในชีวิต ซึ่งการมีอายุยืนเป็นสิ่งที่ชาวจีนให้ความสำคัญมากที่สุดเรื่องหนึ่ง เพราะชาวจีนเชื่อว่าการมีชีวิตอยู่ ทุกสิ่งทุกอย่างก็ยังมีอยู่

การมีโชคกลานั้น เปรียบเหมือนการได้รับสิ่งที่ดี คำพูดมงคลที่สื่อถึงโชคกลาที่คนจีนนิยมพูดคือ “ต้าจีต้าลี่” (大吉大利) จีลี่ หมายถึง โชคกลาก ต้า หมายถึง ใหญ่ รวมกันหมายถึงโชคกลากก่อนโต ก่อนใหญ่

เมื่อกล่าวถึงความสมปรารถนาแล้ว ชาวจีนมักจะนึกถึง “หฺรูอี้” (如意) มีลักษณะคล้ายไม้เท้าขนาดเล็ก ส่วนหัวงอโค้งเป็นวง นิยมนำมาประดับตั้งโต๊ะ อีกทั้งยังปรากฏในงานจิตรกรรมภาพวาด งานสถาปัตยกรรม เครื่องเรือนจีน ลายบนเสื้อผ้า เครื่องเคลือบดินเผาต่างๆ เพื่อสื่อถึงความสุขสมหวัง ทุกเรื่องสำเร็จสมตั้งใจปรารถนา ปัจจุบันหฺรูอี้ยังเป็นของมหายมงคลที่ชาวจีนนิยมใช้สำหรับอวยพรในทุกๆ โอกาส

การมีลูกหลานสืบสกุลถือเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ชาวจีนให้ความสำคัญ และเป็นเรื่องสำคัญเรื่องแรกในชีวิตที่จะต้องทำให้ได้ เพราะเมื่อคนจีนสร้างกิจการต่างๆ เพื่อให้ชีวิตมีความมั่นคงแล้ว โดยมากจะไม่คิดทำเพื่อแค่ให้ชีวิตของตนมั่นคง แต่ยังคงคิดถึงลูกหลานในอนาคตด้วยด้วยเหตุนี้ การมีลูกหลานสืบสกุล สืบทอดกิจการงานต่างๆ จึงเป็นเรื่องที่ขาดไม่ได้ และชาวจีนยังนิยมมีลูกหลานจำนวนมาก ถ้าในครอบครัวมีสมาชิกถึง 4 รุ่นคือ รุ่นปู่ รุ่นพ่อ รุ่นลูก และรุ่นหลานแล้ว จะถือเป็นเรื่องที่เป็นมงคลอย่างมาก¹

การปัดเป่าสิ่งไม่ดี เป็นการสื่อความเป็นมงคลเช่นกัน โดยมากเป็นการปัดเป่าภูตผีปีศาจหรือสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ไม่ให้เข้ามาในชีวิต สมัยก่อนอาจไม่สามารถหาคำตอบได้ว่าทำไมสิ่งนั้นจึงเป็นเช่นนั้น สิ่งนี้จึงเป็นเช่นนั้น ฉะนั้นเมื่อเกิดเรื่องไม่ดีขึ้น คนสมัยก่อนจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ขึ้น เพื่อใช้เป็นที่พึ่งทางจิตใจในการปัดเป่าสิ่งไม่ดีเหล่านั้น

ความสุข เป็นความหมายมงคลที่อาจจะได้สื่อความหมายเพียงความสุขเท่านั้น เช่น ค้างคาว ในภาษาจีนเรียกว่า “เปียนผู่” (蝙蝠) ซึ่งคำว่า “ผู่” (蝠) นี้เสียงเหมือนกับคำว่า “ฝู” (福) ที่แปลว่า ความสุข คนจีนจึงใช้ค้างคาวเป็นสัญลักษณ์แทนความสุข หากมีค้างคาว 2 ตัว หมายถึง โชคคู่ หากมี ค้างคาว 5 ตัว จะหมายถึงโชค 5 ประการ คือ อายุยืน ร่ำรวย พลานามัยสมบูรณ์ มีคุณธรรม และความเป็นนิรันดร์² ฉะนั้นการมี

¹ 沈利华 2009 《中国传统吉祥文化论》，艺术百家，第 6，156-161 页。

² พรพรรณ จันทโรนานนท์. 2540. ฮก ลก ซัว โชค ลาก อายุยืน กรุงเทพฯ : มติชน.

ความสุขตามแนวคิดของชาวจีนแล้ว จะต้องมียหลายสิ่งหลายอย่างประกอบกัน ทุกสิ่งดีแล้ว ชีวิตย่อมมีความสุข

ส่วนการประสบความสำเร็จนั้น หมายถึงการประสบความสำเร็จในทุก ๆ เรื่อง เช่น การประสบความสำเร็จในเรื่องการเรียน การสอบ สมัยก่อนการสอบจอหงวนเป็นเรื่องยากมาก และมีเพียงปีละครั้งเท่านั้น การสอบผ่านจึงเป็นเรื่องที่น่าความปลื้มปิติยินดีมาสู่วงศ์ตระกูล การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน คือการได้งานที่ดี ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง การมียศถาบรรดาศักดิ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งความนับหน้าถือตาจากบุคคลทั่วไป

สัญลักษณ์ที่ใช้สื่อถึงความรักในภาพมงคลจีน ส่วนมากจะต้องเป็นคู่ เช่น นกยวนยัง สองตัวคู่กัน หงส์คู่มังกร หยกคู่กระเจก เป็นต้น สิ่งที่เป็นมงคลรักตามความคิดของชาวจีน จะต้องเป็นสิ่งที่ควรคู่กัน สื่อถึงความรักที่เหมาะสม รักที่นิรันดร์

สัญลักษณ์มงคลที่สื่อถึงความมั่งคั่งร่ำรวยในวัฒนธรรมจีนมีมากมาย มีทั้งเหรียญโบราณ เงินหยวนเป่า ปลา กวาง นกกระยาง เป็นต้น การอวยพรให้ร่ำรวยเป็นสิ่งที่นิยมอวยพรในช่วงปีใหม่ หรือในโอกาสเปิดกิจการร้านค้าต่าง ๆ เพราะการอวยพรให้ร่ำรวยจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้ารุ่งเรืองในชีวิต

จากประเภทความหมายของภาพมงคลจีนที่ได้กล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้คือ การใช้สัญลักษณ์ใดสื่อความหมายใดนั้น เป็นลักษณะของการถูกกำหนดขึ้นเอง และได้รับการยอมรับจนเป็นแบบแผน ซึ่งในสังคมนั้น ๆ ยอมรับความสัมพันธ์นี้ ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และความหมายที่สื่อผ่านสัญลักษณ์นั้นยังสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมของคนจีนด้วย ซึ่งความคิด ความเชื่อต่างๆ ของชาวจีนที่สะท้อนผ่านภาพมงคลนี้ ได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า และศาสนาพุทธ โดยที่คำสอนจากลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า และศาสนาพุทธนั้น ต่างปรารถนาให้มนุษย์เชื่อว่ามิโลกที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ทุกอย่าง นั่นคือโลกทางจิตใจ ด้วยเหตุนี้ทุกคนควรประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ดี ทำทุกอย่างให้ดีที่สุด เพื่อจะได้เข้าถึงความสุขที่เป็นนิรันดร์¹

¹ 王霞 2007 《论儒家、道教、佛教中的吉祥文化》，美与时代，第2，42-44页。

2. การสร้าง ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของภาพมงคลจีนมีลักษณะการสื่อความหมาย โดยตรง ซึ่งเป็นการสื่อความหมายที่เข้าใจได้ง่ายที่สุด เพราะสัญลักษณ์คืออะไร ความหมาย จะเป็นตามสัญลักษณ์นั้น เช่น ภาพตัวอักษรจีน “ฝู” (福) ความหมายของภาพคือ ความหมายของตัวอักษร ซึ่งสื่อถึงความสุขนั่นเอง แต่การสื่อความหมายโดยอ้อมนั้น เป็นการดึงเอาลักษณะเฉพาะของสัญลักษณ์นั้นๆ มาสื่อความหมาย ซึ่งต้องอาศัยคำอธิบายเพื่อ ทำความเข้าใจ เช่น ทับทิม ถั่ว เม็ดบัว เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงการมีลูกหลานสืบสกุล ที่เป็นเช่นนี้เพราะผลทับทิมมีเม็ดเยอะ ถั่ว และเม็ดบัวก็เช่นกัน ลักษณะของสิ่งที่มีเมล็ดมาก ชาวจีนจะนำมาสื่อถึงการมีลูกหลานจำนวนมากเพื่อสืบสกุล ส่วนลักษณะการสื่อความหมาย โดยใช้เสียงเรียกของสัญลักษณ์ที่เหมือนหรือใกล้เคียงกับคำที่มีความหมายดีนั้น เป็น ลักษณะเฉพาะของเสียงในภาษานั้นๆ เสียงเรียกสิ่งต่างๆ ในแต่ละภาษาย่อมแตกต่างกัน การใช้เสียงใดสื่อความหมายใดจึงเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละภาษา เช่น กวาง (鹿) นก กระยาง (鹭) ในภาษาจีนต่างออกเสียงเหมือนกันว่า “ลู่” ซึ่งใช้สื่อถึงความร่ำรวย เพราะ มีเสียงเหมือนกับคำว่า “ลู่” (禄) ที่แปลว่าร่ำรวย แต่ถ้าเป็นเสียงของคำว่ากวาง และนก กระยางในภาษาอื่น อาจจะไม่มีความหมายเช่นนี้ นอกจากนี้ลักษณะการสื่อความหมายของ ภาพมงคลจีนอีกลักษณะหนึ่งคือ การใช้ทับทิมหรือเรื่องเล่าสื่อความหมายมงคลผ่านรูปภาพ เป็นการดึงเอาคำพูดที่โดดเด่นในบทกวีหรือเรื่องเล่าที่ร้อยเรียงเป็นตัวอักษรมาสื่อด้วยภาพ

ภาพมงคลจีนมีวิธีการสื่อความหมายในลักษณะที่ภาพกับความหมายที่สื่อแตกต่างกัน มีเพียงการสื่อความหมายโดยตรงเท่านั้นที่สามารถเข้าใจได้ง่ายที่สุด ส่วนการสื่อ ความหมายโดยอ้อม การสื่อความหมายโดยใช้เสียงเหมือนหรือใกล้เคียงกัน การสื่อ ความหมายโดยใช้บทกวีหรือเรื่องเล่า ต่างต้องอาศัยพื้นฐานทางภาษาและวัฒนธรรมจีน ถึง จะทำความเข้าใจความหมายของภาพที่ต้องการสื่อได้ ถ้าไม่มีความรู้ทางด้านภาษาและ วัฒนธรรมจีนแล้ว อาจเป็นการยากที่จะทำความเข้าใจกับความหมายของสัญลักษณ์ที่สื่อผ่าน ภาพได้ ด้วยเหตุนี้ ภาพมงคลจีนจึงมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ทำให้น่าสนใจศึกษา

3. สัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพมงคลจีนมีบุคคลมงคล พืชมงคล สัตว์มงคล สิ่งของ มงคล และลวดลายมงคล ในส่วนของบุคคลมงคลนั้น โดยมากพบเห็นเป็นภาพของเทพเจ้า

พระโพธิสัตว์ เทพธิดา หรือผู้วิเศษที่ชาวจีนนับถือ ชาวจีนจะขอความเป็นสิริมงคลต่างๆ จากบุคคลมงคลที่มีความศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ บุคคลนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ดั่งไหน ชาวจีนจะขอความเป็นสิริมงคลในเรื่องนั้น เช่น การขอพรจากเทพธิดาหมากู (เทพแห่งความยั่งยืน) ในวันเกิด เทพหมากูเป็นเทพหญิงที่หาคกระเข้าดอกไม้นานาชนิด ช่างเทพองค์นี้มีเด็กแบกลูก ห้อขนาดใหญ่ ชาวจีนนิยมขอพรจากเทพหมากูให้มีอายุยืน หมากูเป็นบุคคลมงคลหนึ่งในตำนานความเชื่อของชาวจีน ซึ่งชาวจีนนิยมกราบไหว้บูชาและนับถือกันอย่างแพร่หลาย

พืชมงคล มีทั้งพืชผัก ผลไม้ ต้นไม้ และดอกไม้ ชาวจีนนิยมใช้พืชผัก ผลไม้ ต้นไม้ และดอกไม้สื่อความเป็นสิริมงคลแทนคำอวยพรในโอกาสต่างๆ เช่น น้ำเต้า เป็นพืชมงคลที่ใช้สื่อถึงการมีบุตรจำนวนมาก มีลูกเต็มบ้านมีหลานเต็มเมือง เนื่องจากน้ำเต้าเป็นพืชพันธุ์ที่มีเมล็ดมาก มีเครือยาว และออกผลไม่จบสิ้น ส่วนผลไม้มงคล ชาวจีนใช้ส้มเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงการมีโชคมีลาภ เนื่องจากส้มในภาษาจีนเรียกว่า “จวี” (橘) เสียงคล้ายกับคำว่า “จี” (吉) ที่แปลว่าโชคกลาง การให้ส้มจึงเป็นการอวยพรให้มีโชคมีลาภนั่นเอง ส่วนต้นไม้มงคล ชาวจีนใช้ต้นสนสื่อถึงความยั่งยืน การมีอายุยืน เนื่องจากลักษณะของต้นสนเป็นต้นไม้ที่เขียวชอุ่มตลอดปี ยืนต้นอดทนทุกฤดูกาล และเป็นต้นไม้ที่มีอายุยืนมาก ส่วนดอกไม้มงคล ชาวจีนใช้ดอกเหมยสื่อถึงความสุข เพราะดอกเหมยเป็นดอกไม้ที่ได้รับสมญาว่า เป็นยอดแห่งความหอมของมวลดอกไม้้นานาชนิด และแม้ในช่วงฤดูหนาวที่ดอกไม้อื่นได้ร่วงโรยเหี่ยวเฉาไปหมด กลับมีเพียงดอกเหมยเท่านั้นที่ยังคงความงามและสดชื่นจนถึงต้นฤดูใบไม้ผลิ ดังนั้นดอกเหมยจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งการมาถึงของฤดูใบไม้ผลิอีกด้วย

สัตว์มงคลของชาวจีนนั้น มีทั้งสัตว์ในเทพนิยาย และสัตว์ธรรมดาทั่วไป เช่น สิงห์ เป็นสัตว์มงคลในเทพนิยาย มีหน้าคล้ายสิงโต ด้วยความที่มีรูปร่างลักษณะดุร้ายและองอาจ ชาวจีนจึงใช้สิงห์เป็นสัญลักษณ์ในการคุ้มครองปกป้อง ขวางกั้นมิให้สิ่งชั่วร้ายใดๆ มากล้ำกราย ช่วยให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งปวง ส่วนสัตว์ธรรมดาทั่วไป เช่น เสือ เป็นสัตว์ที่มีอำนาจ เป็นราชาแห่งสัตว์ทั้งปวง เสือจึงเป็นสัญลักษณ์มงคลในการป้องกันภูตผีปีศาจ และสิ่งชั่วร้ายนานาประการ

สิ่งของมงคลของชาวจีนมีมากมาย เช่น เหรียญโบราณ หรือเงินโบราณ เป็นสิ่งของมงคลอย่างหนึ่งที่พบเห็นบ่อยในภาพมงคลจีน เงินในภาษาจีนเรียกว่า “เฉียน” (钱) เสียงเหมือนกับคำว่า “เฉียน” (前) ที่แปลว่าด้านหน้า และเหรียญโบราณของจีนจะมีรูตรงกลางเหมือนกับดวงตา เหรียญโบราณจึงสื่อถึงสายตาที่มองไปเบื้องหน้า ถ้าเป็นรูปเหรียญคู่ จะเสมือนตั้งดวงตาสองดวงที่มองเห็นเส้นทางข้างหน้า เป็นการสื่อถึงความเจริญก้าวหน้า แต่จะเจริญก้าวหน้ารุ่งเรืองในด้านใด ต้องดูที่คำมงคลที่เหรียญด้วย ถ้าที่เหรียญมีคำว่า “ฟู่กั๋วหมั่นถั่ง” (富贵满堂) เหรียญโบราณจะใช้สื่อถึงความร่ำรวย มีเงินทองเต็มบ้าน ถ้าที่เหรียญมีคำว่า “จีเสียงหฺรูอี้” (吉祥如意) จะใช้สื่อถึงโชคลาภ สมปรารถนา

ลวดลายมงคลของจีน มีทั้งตัวอักษร และลวดลายต่างๆ ถ้าเป็นตัวอักษร มักจะมีความหมายตามความหมายของตัวอักษรนั้นๆ แต่ลักษณะของตัวอักษรมักมีรูปแบบที่งดงาม ไม่เหมือนตัวอักษรปกติธรรมดาทั่วไป ซึ่งลักษณะของตัวอักษรจีนเหมือนตัวอักษรภาพ ชาวจีนจึงใช้ตัวอักษรภาพนี้สื่อถึงความเป็นมงคลด้วย มีทั้งที่เป็นตัวอักษรภาพอย่างเดียว และตัวอักษรภาพกับรูปสัญลักษณ์อื่น¹ ส่วนลวดลายอื่นๆ ที่พบเห็นได้จากภาพมงคลจีน เช่น ลายเมฆ ถ้าเป็นลายเมฆที่มีหัวเมฆคล้ายกับหุจื่อจะใช้สื่อถึงความสมปรารถนา ซึ่งหุจื่อมีลักษณะคล้ายไม้เท้าขนาดเล็ก มีส่วนหัวอโค้งเป็นวง วัสดุที่นำมาทำเป็นหุจื่อนั้นอาจเป็นหยกหรือไม้ก็ได้ แต่สำหรับชาวบ้านบางครั้งจะใช้เป็นไม้เกาหลัง มีประโยชน์ นานับการ ด้วยความที่ของสิ่งนี้มีประโยชน์นานับการ จึงเรียกว่าหุจื่อ ซึ่งแปลว่าสมปรารถนา

ภาพมงคลจีนใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นสื่อในการแสดงถึงความเป็นสิริมงคล สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ ภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาช้านานของชาวจีน ด้วยเหตุนี้การทำ ความเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพมงคลจีนจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมจีน ไม่เช่นนั้นอาจจะยากต่อการเข้าใจความหมายของภาพมงคลจีนได้ เนื่องจากความเป็นมงคลของจีนที่เกี่ยวกับภาษานั้น มักเกี่ยวข้องกับตัวอักษรและคำพ้องเสียง การไม่รู้ในตัวภาษาจึงทำให้ไม่เข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ที่สื่อความเป็นสิริมงคล ส่วนความเป็นมงคลของจีนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้น มักสัมพันธ์กับแนวความคิดของคนจีน ซึ่ง

¹ 常颖、靳康强 2006 《吉祥文字的图形化研究》，美术大观，第9，106-107页。

ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า และศาสนาพุทธเป็นหลัก การใช้สัญลักษณ์ต่างๆ สื่อความเป็นมงคลจึงเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจีนแผ่นดินใหญ่ และเอกลักษณ์เฉพาะนี้ยังมีอิทธิพลต่อสัญลักษณ์มงคลของประเทศอื่น เช่น ประเทศญี่ปุ่นอีกด้วย¹

นอกจากนี้การที่ประเทศจีนเป็นประเทศเกษตรกรรม ความเป็นมงคลที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเกษตรกรรมยังสื่อผ่านสัญลักษณ์มงคลต่างๆ ด้วยเช่นกัน กว่่าที่ประเทศจีนจะเป็นประเทศที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของโลกอย่างเช่นในปัจจุบัน ต้องผ่านสงคราม ภัยธรรมชาติ การปฏิวัติต่างๆ มานับไม่ถ้วน ทำให้การดำรงชีวิตของคนจีนในระดับพออยู่พอกินยังเป็นไปอย่างยากลำบาก ด้วยเหตุนี้สำหรับประชาชนชาวจีนแล้วเรื่องกินจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก การได้กินดีอยู่ดีหรือถึงขั้นเหลือกินเหลือใช้เป็นสิ่งที่คุณส่วนมากปรารถนา จึงมีสัญลักษณ์มงคลจำนวนมากน้อยที่ใช้สื่อถึงความร่ำรวย และสิ่งที่เป็นมงคลอีกอย่างหนึ่งที่สัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมจีนเป็นอย่างมาก นั่นคือระบบวงศ์ตระกูลของชาวจีน การมีลูกหลานเต็มบ้าน ช่วยกันทำมาหากิน ทำให้กิจการงานของวงศ์ตระกูลเจริญรุ่งเรือง มีหน้ามีตาทางสังคม ถือเป็นสิ่งที่เป็นมงคลในชีวิตของชาวจีนเป็นอย่างมาก แต่ในปัจจุบัน ด้วยเหตุผลเรื่องการควบคุมประชากรของจีน จึงส่งผลให้การมีลูกจำนวนมากมีความเป็นไปได้ยาก แต่คนจีนยังคงให้ความสำคัญกับระบบวงศ์ตระกูลคือต้องการให้มีลูกชายสืบสกุล จึงใช้สัญลักษณ์ต่างๆ สื่อถึงการมีลูกหลานสืบสกุล เพื่อแสดงความปรารถนาที่คนจีนปรารถนาในชีวิต ความปรารถนาในสิ่งที่เป็นมงคลเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความคิด การดำรงชีวิตในสังคมผ่านสื่อสัญลักษณ์ต่างๆ ของชาวจีน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

สัญลักษณ์มงคลของจีนสื่อความหมายใด มีการกำหนดมาตั้งแต่สมัยบุพกาล แต่ในปัจจุบันคนจีนยังเชื่อในความหมายของสัญลักษณ์มงคลต่าง ๆ อีกหรือไม่ อีกทั้งคติความเชื่อในสัญลักษณ์มงคลผลต่อการดำรงชีวิตของชาวจีนในปัจจุบันอย่างไร เป็นสิ่งที่น่าศึกษาค้นคว้าต่อไป

¹ 冯彤 2009 《日本“和纸”文化中的吉祥符号》，大连大学学报，第1，94-97页。

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. 2552. 108 สัญลักษณ์จีน. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
พรพรรณ จันทโรนานนท์. 2540. ฮก ลก ซิ่ว โขลก ลาก อายูยีน. กรุงเทพฯ: มติชน.
ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

ภาษาจีน

- 常颖、靳埭强 2006 《吉祥文字的图形化研究》，美术大观。
冯彤 2009 《日本“和纸”文化中的吉祥符号》，大连大学学报。
黄青 2006 《中国传统吉祥文化的载体—吉祥图案》，云南师范大学。
沈利华 2009 《中国传统吉祥文化论》，艺术百家。
王霞 2007 《论儒家、道教、佛教中的吉祥文化》，美与时代。
徐维、徐林晞 2004 《中国传统吉祥寓意图案（一）》，天津：天津杨柳青画社。
徐维、徐林晞 2004 《中国传统吉祥寓意图案（二）》，天津：天津杨柳青画社。
张道一 2000 《中国吉祥文化》，汉声杂志。